

nők úr azt a hivatalos levelet nyújtotta át nekem, amelyet az ő hozzájárulásával a másik tárgyaló fél: a püspöki kar tagjaival f. é. július 10-én (5435/1944. sz.) kelt körlevelemben közlök és amelynek tartalma a legsúlyosabb kérdésekre némileg megnyugtató választ ad, bár a Budapesten kívül tartózkodó zsidókra és a zsidó származású keresztényeknek a zsidó rendeletek alól való kivételezésére, valamint az eddig deportáltak, különösen a keresztények visszahozására formális ígéretet nem tesz. A tárgyalások - eredménye természetesen nemcsak mitőlünk, hanem főképpen a másik féltől függ. Hogy pedig a levélben foglalt ígéretek meg is valósuljanak, szóbeli garanciát nyertünk. A tárgyalások során azonban, miután körlevelünk szétküldésének megakasztása ellen óvást emeltem, kijelentettük, hogy csak azzal a feltétellel állhatunk el a már sok plébániára eljutott körlevél felolvasatásától, ha legalább valamilyen formában nyilvánosan is közölhetjük híveinkkel, hogy ezekben a súlyos kérdésekben nemcsak passzíve nem viselkedtünk, hanem hónapok óta tárgyaltunk a m. kir. kormánnyal és hogy tárgyalásainkat tovább is folytatjuk. Ebbe a miniszterelnök úr beleegyezett. Így született meg az a közlés, amelyet a magyar rádió július 8-án este és július 9-én reggel leadott, valamint az a szószéki közlés, amelyet körlevél útján juttattunk el papjainkhoz és híveinkhez. Ekkora publicitást talán a körlevél felolvasása sem biztosított volna nehéz tárgyalásainknak. A két közlés szövegét ugyancsak f. é. július 10-én (5435/1944. sz.) kelt körlevelemben közlöm a nagyméltóságú püspöki karral.

Mint hogy ebből a két közlésből az egész ország előtt nyilvánvaló lesz, hogy a püspöki kar ezekben a súlyos kérdésekben teljesítette kötelességét; mint hogy továbbá tárgyalásainknak — bizonyos más erők hatása miatt is — olyan eredményei lettek, amelyeket a kormánnyal való nyilvános konfliktus útján el nem érhetünk volna, illetve nem gyarapíthatnánk: azért elégedjünk meg papjaink tájékoztatásával; híveink nyilvánossága elé pedig majd akkor lépünk, ha erre a lépésre az ígéretnek netán hiányos beváltása miatt kénytelenek volnánk magunkat elhatározni.

Esztergom, 1944. július hó 9.

Mély tisztelettel

Serédi Jusztinián
bíboros hercegprímás

(Közl.: Dr. BÁNK JÓZSEF)

MIHÁLY LÁSZLÓ VERSE

Megőriztem

Tengek fél-élet és fél-halál között,
s érzem, hogy megyek végleg, nemsókára.
Vajon a magasbéli kegyelemből
éppen nekem kerülne ki csodára?

Jobb így felkészülnöm a távozásra,
mitől retteg a mindennapi ember,
a múltamra mégegyszer visszanezék,
s számot vetek szomorú életemmel.

Tudom, hogy nem voltam én sem hibátlan,
s parancsoknak mindenben engedelmes,
de morzsa arany, csöppnyi vér sem
tapadt hozzá soha az én kezemhez.

*S elmondhatom hivalkodás, szemernyi
gőg nélkül, s érte még az ég se korhol:
mentes voltam és tiszta mindhalálig,
ha szennyeket kavart, a kortól.*

*Mert más fondorkodott, zabált,
harácsol, nyert, ügyeskedett, ivóltott,
őt és rombolt — én önmagamban
megőriztem az embert és a költőt.*

*Különb: verseimet — ezt s a többit —
az idő árja durván szertemossa,
akárcsak vízre írtam volna őket
és nem fehérítő papirosra...*

1943.

HONISMERET

VARGA IMRE

A CANONICA VISITATIO ÉRTELMEZŐ SZÓTÁRA (II.)

VI. A TEMPLOM FENNTARTÁSI ALAPJA. Habet-ne dotem, aut fundum stabilem? Fundus, i (m) = alap, telek, jószág. Dos dotis (f) = adomány.

A középkorban a „DOS” azt az állandó és biztos fenntartási alapot jelentette, amelyet az alapító kegyúr hozott létre különböző nagyságú szántóföldek, szőlők, kaszáló, bizonyos számú jobbágyoknak, azután erdő-, nád- vagy legelőhasználatnak, sőt néha halászati, italmérési, malomtartási jognak az átengedése által.

A kanonika vizitáció területmértéke a „iugerum”, i (n) = hold, vagy helyesebben darab föld (pl. Ecclesia habet duo iugera agri: a templomnak két darab szántója van).

A „iugerum” ugyanis Mária Terézia 1767. évi úrbérrendezéséig helyenként és időnként nagyon különböző területet jelentett. A gyakorlatban ez nem okozott olyan zűrzavart, mint amilyenre mai ésszel gondolnánk. Az iratokat ugyanis mindenütt a helyi hagyomány alapján értelmezték. A faluban pedig mindenki tudta, hogy náluk a „iugerum” 1, 2, 3 vagy esetleg 4–5 köblöt jelent. Maga a „köblös föld” is többértelmű fogalom volt. Sopron megyében köblös földeknek nevezték azokat a templomi földeket, területi nagyságuktól függetlenül, amelyek után 1 köből terményt fizettek a haszonbérlők. „Templomnak köblös földjeit Plebanus hire nélkül hatalmassan magok között föl osztanak és a Túllők járandó köblett igen kevesen adgyák meg” — panasolja 1734. évi *Memorialis*-sában Kajdy Mihály egyházasfalusi plébános. Másutt „köblös” föld olyan nagyságú területet jelentett, amelynek bevetéséhez 1 köből vetőmagra volt szükség. Ismét másutt a köblös föld egy köből termésadót jelentett.

Az 1631. évi Sopron megyei luteránus vizitációkban leggyakrabban olyan templomi földekről olvashatunk, amelyek „... egy hold széllal vadnak...” A hold szél olyan nagyságú területet jelentett, amelynek hossza 72, szélessége pedig 12 öl. Pozsonyi, vagy bécsi ölet tekintetbe véve ez 136,5 m hosszú, 22,7 méter széles, vagyis 3,105.60 □ méter nagyságú területet jelentett.

Mária Terézia 1767. évi rendelete értelmében a „iugerum” ezután az egész birodalomban kötelezően 2 pozsonyi mérős, azaz 1,200 □ öles területet jelent. Az 1600 □ öles katasztrális holdat az 1850-es években végrehajtott kataszteri földmérések alkalmával honosították meg.